

Regional utveckling
Christina Lindberg
Tfn 070-322 92 29
E-post christina.lindberg@regionupsala.se

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
med kopia till
s.sof@regeringskansliet.se

Remissyttrande avseende handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet (SOU 2022:11) Diarienummer S2022/01621

Sammanfattning

Region Uppsala är i huvudsak positiv till betänkandet, men vill lämna några synpunkter enligt nedan.

Region Uppsala anser att betänkandet är ett betydelsefullt steg i rätt riktning mot mer samordning och ser positivt på förslaget om att stärka och samla insatser för tolk i arbetslivet hos Arbetsförmedlingen samt att kostnadsansvaret för tolk gällande bland annat arbetslivstolkning tydliggörs. Region Uppsalas förhoppning är att en nationell funktion för samordning av tolktjänstfrågor, utvecklingsinsatser samt data för en samlad nationell uppföljning ger ett bättre kunskapsläge att tillgodose behovet av tolk utifrån ett livsperspektiv, oavsett ålder. Det är till exempel av yttersta vikt att tolkar med barnkompetens alltid finns tillgängliga. Positivt är även att med en ny lag tydliggöra och säkerställa en jämlik och ändamålsenlig tolktjänst utifrån ett språk- och tillgänglighetsperspektiv och inte bara ur ett hälso-, sjukvårds- och patientperspektiv.

Samtidigt ser Region Uppsala farhågor som i de flesta fall grundar sig i den brist på tolkar som vi ser i landet. Bland annat att nuvarande ansvar för tolktjänst för vardagstolkning avgränsas med utredningens förslag genom att färre situationer än tidigare ska anses som vardagstolkning.

Region Uppsala anser att den nationella funktionen bör utreda en nationell instans som ansvarar för tillsyn av tolktjänst och dit man som tolkanvändare kan vända sig med eventuella klagomål. Önskemål som framförts i Uppsala län är också ett tydligare uppdrag till regionerna att skapa en väg in för alla typer av tolktjänster, bestämmelser om sekretess för uppgifter som kan förekomma i en tolkbeställning samt skärpta krav på myndigheter när det gäller upprättande av rutiner för

Regionkontoret

tolkanvändning. Speciellt när det gäller utredning och skydd för barn inom vården och när föräldern men inte barnet är döv, hörselskadad eller en person med dövblindhet. Ett förslag till åtgärd inom hälso- och sjukvården som kan förbättras är en chattfunktion på 1177.se, speciellt för att kunna boka vårdbesök utan att kunna höra.

Regionens ansvar för tolktjänst förtydligas och förstärks

Förslaget om att vardagstolkning ska prioriteras men att tolkcentralerna inte längre har ansvar för tolkning i arbetslivet eller för myndighetstolkning kan komma att medföra problem då tillgången på tolk är fortsatt liten. På många platser i landet finns inte upphandlade tolkbolag som tillhandahåller tolk till myndigheter och arbetsgivare. Det betyder att dessa beställningar ändå, redan idag, kommer in till tolkcentralerna på dessa platser.

Tolkcentralen i Region Uppsala tillsätter enligt den prioriteringsordning som säger att den som har störst behov av tolk har företräde oavsett om kostnaden för tolk är någon annans, exempelvis i detta fall en myndighet eller arbetsgivare. Region Uppsalas tolkning är att om myndighetstolkningen och arbetsplatstolkning plockas bort från regionens uppdrag plockas de även bort från prioriteringsordningen vilket kan ge en skev prioritering när tolkresursen inte räcker till alla beställda uppdrag.

Vidare vill Region Uppsala lyfta utredningens bedömning att möjligheterna att tillsätta tolkar till fritidstolkning skulle öka om ovanstående tas bort från regionernas ansvar. Region Uppsala anser inte att möjligheten blir större att tillsätta tolkar så länge inte tillgången på tolkar är större. Dessutom sker dessa typer av tolkningar till stor del vid olika tidpunkter; arbetslivstolkning och myndighetstolkning sker i huvudsak dagtid och fritidstolkning i huvudsak under kvällstid.

Utöver det som tidigare nämnts finns en farhåga att regionernas tolkcentraler blir en oattraktiv arbetsgivare när typen av tolkningar begränsas från helheten och man har ett mindre uppdrag som består av hälso- och sjukvårds- samt fritidstolkningar.

Ändra till personer med funktionsnedsättning på några sidor

Funktionshinder definieras som den begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen. Ingen är "funktionshindrad" eller "funktionsnedsatt". Däremot finns det personer med funktionsnedsättning.

På sidan 68, 69, 89, 90, 100 står det i texten om "personer med funktionshinder" och på sidan 75 och 196 står det "stöd och service till vissa funktionshindrade." vilket bör ändras till personer med funktionsnedsättning.

Sekretesskydd

Sekretesskydd även gentemot vårdnadshavare (avsnitt 7.10) borde diskuteras i avsnitten om sekretess vid bokning av och klagomål om tolktjänst. Det framgår inte i avsnitt 7.10 om utredningen tar ställning till det breda och särskilda skydd som ges ett barn i 12 kap 3§ i offentlighets- och sekretesslagen (OSL). Bestämmelsen kan bli

tillämplig om en minderårig använder tolktjänst och anses ha mognad för att förfoga över uppgifterna i det som tolkas.

Ytterligare utredning och skydd för barn avseende tolkning inom vården

Region Uppsala anser att det saknas fokus i utredningen ur ett barnperspektiv med tanke på att tolkstöd för hälso- och sjukvården kommer att utgå från denna lag inom ramen för vardagstolkning. Vårdsituationer där ett barn är patient ställer extra höga krav på kompetenta tolkar som på ett välanpassat sätt kan rikta sig både till barnet och föräldern. I annat fall finns risk för att barnets rätt till information förbises, och att 9 § första stycket punkten 3 i den tilltänkta lagen inte får tillräckligt genomslag i praktiken.

Ytterligare barnperspektiv när föräldern men inte barnet är döv, hörselskadad eller en person med dövblindhet

Region Uppsala ställer sig kritisk till nuvarande ordalydelse och tillämpningsområde av 10 §. Barnets bästa ska inte bara beaktas när tolktjänst erbjuds barn, utan i alla situationer. Däribland utgör de fall då tolktjänst borde ha erbjudits en anhörig vuxen ett exempel.

Rätt till anpassad information även inom tandvården

Rätt till anpassad information enligt patientlagen gäller för barn även i tandvården, trots att patientlagen i övrigt inte gäller tandvård. Formuleringarna på sid 97 och sid 457, kan läsas som att patientlagens bestämmelser om rätt till information inte gäller i tandvården, men lagstiftaren gjorde så att motsvarande bestämmelser, gällande barn, istället togs in i tandvårdslagen. Exempelvis är det viktigt med rätt tolk för att vården ska kunna klarlägga ett barns inställning till vårdåtgärden (3a tandvårdslagen).

Skärpta krav på myndigheter avseende upprättande av rutiner för tolkanvändning

Region Uppsala instämmer i att ett systematiskt kvalitetsarbete inom verksamheterna bör upprätthållas och stödjer inrättandet av 9 § tredje stycket. Nuvarande motsvarande reglering enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) 5:4 och SOSFS 2011:9 har dock inte räckt till för att skydda barn i tolksammanhang inom hälso- och sjukvården, när bristande resurser innebär att barn får agera tolkstöd för anhöriga. Ett fokus bör läggas vid detta i ytterligare utredningar och att ett förtydligande avseende rutiner som rör tolkstöd och barn vore nödvändigt.

Ett samlat och förstärkt tolkstöd i arbetslivet

Region Uppsala välkomnar ett tydligare och samlat grepp kring finansieringen av tolk i arbetslivet samt att kostnaden för tolk lyfts bort från arbetsgivaren. Förhoppning finns att det i och med detta förslag blir tydligare för tolkanvändare och arbetsgivare samt ett lättare förfarande via Arbetsförmedlingen kring kostnader för tolk. En farhåga är summan. Behovet av tolk ser väldigt olika ut beroende på vilken typ av arbete tolkanvändaren har samt vilken metod som används. Behövs även

ledsagning kan en stor del av summan gå åt till ledsagning och på så viss räcka till färre faktiska tolktimmar. En annan farhåga är att arbetsplatsen inte har upphandlade tolkar och uppdragen då hamnar hos tolkcentralen och därmed utanför prioriteringsordningen.

För Region Uppsala

Emilie Orring
Regionstyrelsens ordförande

Johan von Knorring
Regiondirektör